

مقررات حمایت از حقوق حمایت از مالکیت معنوی در مناطق ویژه اقتصادی شانگهای و شنژن با تمرکز بر وظایف دولت‌های شهری

هژبر رحیمی^۱، سید حسین طباطبایی^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته حقوق بین‌الملل، گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۲- گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

با رشد صنایع رایانه‌ای و سر برآوردن شرکت‌های بزرگ فناوری در چین، علی‌الخصوص در دو شهر شانگهای و شنژن نیاز روزافزون به مقرراتی که این حوزه را تنظیم نماید منجر به تصویب مقررات حمایت از مالکیت معنوی در مناطق ویژه اقتصادی شانگهای و شنژن گردید. با توجه به آنکه این مناطق از قطب‌های اصلی صنایع حوزه فناوری در چین هستند، به نظر می‌رسد بازار این مناطق برای فعالان اقتصادی به خصوص فعالان حوزه تکنولوژی، ظرفیت‌های زیادی دارد، از این‌رو مطالعه این مقررات کمک زیادی به سرمایه‌گذاران و فعالان این حوزه می‌نماید. در این نوشتار بخشی از مقررات حمایت از مالکیت معنوی در این مناطق با هدف معرفی وظایف دولت‌های شهری حاکم بر این دو منطقه و مقایسه آن‌ها نسبت به یکدیگر، با روش کتابخانه‌ای مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. این نوشتار نشان می‌دهد، علیرغم تشابهات فراوان میان وظایف دولت‌های شهری در مقررات دو منطقه، تفاوت‌های درخور توجهی به‌ویژه در بیان شیوه‌های ارائه خدمات و حمایت‌ها ملاحظه می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: حقوق، مالکیت معنوی، چین، منطقه آزاد تجاری شانگهای و شنژن

۱- مقدمه

در دهه‌های گذشته، چین به دلیل قدرت اقتصادی و جاه طلبی خود و اهمیت آن برای اقتصاد جهانی، به‌عنوان یک عامل کلیدی در عرصه جهانی مالکیت معنوی ظاهر شده است. از سوی دیگر، شرکت‌ها و مؤسسات چینی، اغلب در کانون اتهامات نقض حقوق مالکیت معنوی بوده‌اند. به‌طور مثال، در برخی رسانه‌ها، به‌طور علنی، چین برای نقض مالکیت معنوی مورد اتهام قرار گرفته است. به‌طور مثال سرمقاله‌ای با نام «چین در تولید کپی و تقلبی مهارت پیشرو در جهان دارد» در نیویورک تایمز منتشر شده است یا مقاله‌ای دیگر در نشریه دیپلمات با عنوان چگونه سیستم حقوقی چین، سرقت مالکیت معنوی را امکان‌پذیر می‌کند؟ به چاپ رسیده است [3].

این اتهامات از سوی صاحب‌نظران نیز مطرح بوده است؛ آن هم به‌طوری که یک بار جمهوری خلق چین در ائتلاف بین‌المللی ضد جعل، به‌عنوان بزرگترین تولیدکننده محصولات تقلبی معرفی شده و همچنین از سوی برخی صاحب‌نظران، به‌عنوان بزرگترین مصرف‌کننده محصولات تقلبی مطرح گردیده است؛ اما در سال‌های اخیر، حمایت از مالکیت معنوی در چین، مورد توجه بیشتر قرار گرفته است. همان‌طور که فایننشال تایمز اخیراً گزارش داده است، در طول سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰، دولت چین مقررات مربوط به مالکیت معنوی را اصلاح کرده و اقداماتی نظیر کاهش بار اثبات برای خواندگان برای قانون ثبت اختراع و افزایش حداکثر خسارت برای نقض قانون کپی‌رایت را انجام داده است. همچنین تعداد دعاوی مربوط به اختلافات حوزه مالکیت معنوی در چین از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، بیش از سه برابر افزایش یافته است. شرکت‌های چینی بر خلاف سال‌های گذشته که در مقام خوانده و متهم در محاکم مربوط به مالکیت معنوی حاضر می‌گردیدند، اکنون به‌عنوان خواهان و مدعی، حضور پررنگ تری دارند. برای مثال، یک شرکت مستقر در توکیو، با نام ریوهین کیکاکو، که در سال ۲۰۱۷ با دعاوی دو شرکت چینی در حوزه علامت تجاری روبه‌رو شد، برای پیروزی در دعاوی مطروحه، حدود دو سال و نیم در فرآیند رسیدگی، درگیر بودند [5].

علاوه بر این، تجربه حقوقی شرکت‌های چینی، خصوصاً شرکت‌های چینی که مقیم خارج از چین هستند، در پرونده‌های مربوط به حوزه اختلافات مالکیت معنوی افزایش یافته است. نمونه بارز گزاره مذکور، اختلاف حقوقی بین شرکت فناوری چینی هوآوی و خانه مد فرانسوی شنل است. در سال ۲۰۱۷، زمانی که هوآوی درخواست حفاظت از علامت تجاری اتحادیه اروپا برای سخت‌افزار رایانه خود را کرد، شنل با ادعای شباهت بیش از حد لوگوی شرکت چینی با لوگوی خود، با این پیشنهاد مخالفت کرد. دادگاه عمومی اتحادیه اروپا به این نتیجه رسید که «تفاوت‌های بصری، قابل توجه است» و در نتیجه، شنل پس از یک مبارزه طولانی مدت در حوزه علایم تجاری، در برابر هوآوی شکست خورد. در ادامه، به بررسی مقررات مربوط به این حقوق در مقررات دولت شهری شانگهای بر حمایت از حقوق مالکیت فکری و مقررات منطقه ویژه اقتصادی شنژن بر حمایت از حقوق مالکیت معنوی پرداخته می‌شود [3].

۱-۱- بیان مسئله

اهمیت وظایف دولت‌های شهری شانگهای و شنژن در حمایت از حقوق مالکیت معنوی با وجود معاهدات بین‌المللی در حوزه حمایت از مالکیت معنوی که جمهوری خلق چین هم عضوی از آنان است و لزوم رقابت در عرصه بین‌المللی و ایجاد محیطی مناسب برای کسب و کارهای خارجی، به‌ویژه کسب و کارهای مربوط به تکنولوژی، مناطق مختلف جمهوری خلق چین از جمله منطقه ویژه اقتصادی شانگهای و منطقه ویژه اقتصادی شنژن، اقدام به تصویب مقررات مربوط به حمایت از مالکیت معنوی کرده‌اند؛ اما دلایل اهمیت این دو شهر را در موارد متعددی میتوان جست و جو کرد. برای نمونه از شهر شانگهای، با عنوان پایتخت مالی چین نیز یاد می‌شود و حوزه‌های مرتبط با فناوری و صنعت در این شهر بسیار گسترده است. شرکت‌های پرآوازه‌ای نظیر تنسنت، علی‌بابا و هوآوی در این شهر، حضور پررنگی دارند تا حدی که در سال ۲۰۱۹، شانگهای در رده‌بندی شهرهای پیشرفته فناوری جهان رتبه ششم را به‌دست آورد. در سال ۲۰۱۹، مجموع سرمایه‌گذاری خارجی در شانگهای به ۲۱/۳ میلیارد دلار رسید [1].

شنژن نیز به عنوان قطب تولید سخت‌افزارهای فناوری شناخته می‌شود. شرکت‌های بزرگی مانند هواوی و تنسنت در این شهر قرار دارند. در سال ۲۰۱۸، حجم صادرات شنژن به ارزش ۳۶۰ میلیارد دلار بود و در سال ۲۰۱۹، مجموع سرمایه‌گذاری خارجی در شنژن به ۲۰/۷ میلیارد دلار رسید.

همان‌طور که ملاحظه گردید، بخش زیادی از گردش مالی در مناطق شانگهای و شنژن، مرهون حضور غول‌های تکنولوژی در این منطقه است. همین امر باعث شده است که این شهر، جاذبه زیادی برای فعالان حوزه تکنولوژی داشته باشد [6]. حقوق حمایت از مالکیت معنوی در چین، به دلیل متعددی از جمله تحولات اقتصادی، تغییرات سیاسی و فرهنگی، تغییرات در قوانین و مقررات و افزایش تعداد شرکت‌های خارجی در چین، به یکی از مسائل مهم در زمینه سرمایه‌گذاری در این کشور تبدیل شده است. طبیعتاً یکی از دغدغه‌های اصلی فعالان اقتصادی، به‌ویژه فعالان حوزه تکنولوژی، حمایت مؤثر و کافی از حقوق مالکیت معنوی ایشان است. حقوق مالکیت معنوی برای فعالان این حوزه، نقش بسیار حیاتی دارد. با توجه به اینکه مالکیت معنوی، یکی از مهم‌ترین دارایی‌های شرکت‌های حوزه تکنولوژی است، حفاظت از آن امری بسیار حائز اهمیت است. شانگهای و شنژن به عنوان مناطق ویژه اقتصادی در چین، مقاصد جذاب برای شرکت‌های نرم‌افزاری و رایانه‌ای هستند. در شانگهای، بیش از ۱۰۰۰ شرکت فعال در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد که باعث شده است تا این منطقه به عنوان قطب فناوری در چین شناخته شود. همچنین، در شنژن نیز، بیش از ۲۰۰۰ شرکت فعال در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد که به عنوان یکی از مقاصد جذاب برای سرمایه‌گذاری در زمینه فناوری شناخته می‌شود. در این تحقیق بر پاسخ به این سوال تمرکز می‌گردد، که جایگاه دولت‌های شهری شانگهای و شنژن در حمایت از این حقوق کجاست و کدام یک از قوانین این دو منطقه وظایف شفاف‌تر و امتیازات مناسب‌تری به فعالان این حوزه ارائه می‌دهد. همچنین لازم به ذکر است که موضوع مورد مطالعه در این نوشتار هیچ پیشینه‌ی مطالعاتی به زبان فارسی ندارد [4].

۱-۲- اهداف تحقیق

انتظار می‌رود در پایان این نوشتار، خواننده به طور کلی با امتیازات و محدودیت‌های این مناطق و ساز و کارهای اداری و اجرایی حاکم بر آن به طور کلی آشنا گردد. همچنین خواننده با تعدادی از وظایف و تکالیف نهاد های دخیل در حمایت از مالکیت معنوی و ساز و کارهای کلی آن آشنا می‌شود.

۲- مبانی پژوهش

دولت‌های شهری شانگهای و شنژن و حدود اختیارات آن‌ها برای اشنایی با وظایف و تکالیف دولت‌های شهری شانگهای، ابتدا باید کارکرد، جایگاه و حوزه اختیار این نهاد مورد بررسی قرار گیرد. به طور خلاصه دولت شهری این مناطق از سه نهاد اصلی به نام های کنگره خلق شهری، کمیته دائمی شهری و شورای دولتی شهری تشکیل گردیده است. وظیفه اصلی کنگره خلق قانونگذاری و وضع قوانین است. در غیاب کنگره خلق، کمیته دائمی به وضع قوانین می‌پردازد. شورای دولتی در مواردی که دو نهاد مذکور قبلی، قانونی وضع ننموده اند می‌توانند به وضع مقررات و تنظیم گری اقدام کنند. حدود اختیار این نهاد در ماده ۶۵ قانون تقنین چین بدین صورت بیان گردیده است که کنگره‌های خلق یا کمیته دائمی استان‌ها و شهرهایی که محل قرارگیری مناطق ویژه اقتصادی هستند، با صدور مجوز از جانب کنگره ملی خلق، می‌تواند در حدود منطقه ویژه اقتصادی، مقرراتی را تنظیم و به اجرا درآورد. پس با توجه به ماده مذکور، وضع مقررات، تنظیم مقررات و اجرای آن‌ها با دولت شهری است. حال با امعان نظر به این شمای کلی از دولت‌های شهری به مطالعه وظایف آن‌ها در حوزه مناطق شانگهای و شنژن می‌پردازیم [2].

۲-۱- مبانی نظری تحقیق

۲-۱-۱- تعریف حقوق مالکیت معنوی از منظر مقررات شانگهای و شنژن

باب اول مقررات هر دو منطقه، به کلیات می‌پردازد. قسمت بیشتر این باب، به معرفی وظایف دولت شهری شانگهای و اهداف تصویب این مقررات و نیز چشم‌انداز آینده برای منطقه آزاد تجاری شانگهای و شنژن در حوزه مالکیت فکری می‌پردازد. هدف از تصویب مقررات مالکیت معنوی شانگهای عبارت است از [7]:

۱- تقویت همه‌جانبه و حمایت از حقوق مالکیت فکری.

۲- تقویت روحیه خلاقیت و نوآوری.

۳- ترویج و تبلیغ شانگهای به‌عنوان مرکز نوآوری در زمینه علم و فناوری.

۴- ایجاد محیط کسب‌وکار و نوآوری در سطح جهانی.

۵- در ادبیات قانون‌گذار شانگهای، در موارد متعددی، اشاره به نوآوری دیده می‌شود. همان‌طور که در فصل‌های پیشین آمد، توجه به نوآوری و تشویق روحیه نوآوری، از وظایف دولت شهری و نهادهای دولتی شانگهای برشمرده می‌شد. این مقررات، با در نظر گرفتن شرایط دولت شهری شانگهای و بر اساس قوانین زیر تدوین شده است [8]:

۱- قانون مدنی جمهوری خلق چین.

۲- قانون ثبت اختراعات جمهوری خلق چین.

۳- قانون علایم تجاری جمهوری خلق چین.

۴- سایر قوانین موضوعه و مقررات اجرایی.

۵- قانون حق چاپ جمهوری خلق چین.

لازم به ذکر است که حوزه اجرایی این مقررات، محدود به حوزه اجرایی دولت شهری شانگهای است؛ بنابراین، خارج از حوزه این دولت شهری، مقررات موضوع این قانون، فاقد اثر هستند و فقط در حوزه شانگهای قابلیت اجرایی دارند و در مورد اداره، نگهداری و سایر فعالیت‌های مرتبط با حوزه مالکیت فکری هستند.

در مقررات شنژن نیز موارد مشابهی بیان گردیده است. ماده اول این قانون، چشم‌انداز اصلی و هدف کلی تصویب این مقررات را بیان می‌کند. حسب این ماده به منظور دستیابی به اهداف زیر، این مقررات مطابق اصول اولیه حقوق و مقررات اجرایی در پرتو شرایط موجود در منطقه ویژه اقتصادی شنژن تدوین شده است [8]:

۱- بهبود حمایت از مالکیت معنوی.

۲- برانگیختن روحیه نوآوری.

۳- ساختن شهری مدرن، بین‌المللی و نوآورانه.

۴- تبدیل شنژن به شهر خلاقیت و نوآوری با نفوذ جهانی.

بر اساس ماده ۲ مقررات شانگهای، مالکیت معنوی که به حقوق انحصاری صاحبان حق داده می‌شود، طبق قانون در موارد ذیل می‌باشد [9]:

۱- آثار.

۲- اختراعات.

۳- مدل‌های کاربردی.

۴- طراحی‌های صنعتی.

۵- علائم تجاری.

۶- نشانه‌های جغرافیایی.

۷- طرح‌های چینش مدارهای مجتمع.

۸- گونه‌های گیاهی جدید.

۹- سایر اشیاء مقرر در قانون.

در این رابطه، دولت شهری شانگهای، وظایف زیر را به عهده دارد [10]:

۱- حفاظت.

۲- حمایت.

۳- ایجاد نظام یکپارچه قضایی و اداری.

۴- اصلاح نظام حمایت از مالکیت فکری.

۵- ایجاد محیطی کامل و امن با استانداردهای بین‌المللی برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی.

در مجموعه مقررات شنژن نیز موارد مشابهی بیان شده است. با این تفاوت که مقررات شنژن، ابتدا محدوده اجرایی این مقررات بر اساس موضوعات مختلف را برشمرده است. بر اساس ماده ۲، این مقررات بر موارد زیر قابل اعمال می‌باشد [9]:

۱- فرایند کار کردن.

۲- اجرا مقررات اجرایی.

۳- حمایت قضایی.

۴- خدمات عمومی.

۵- مدیریت خودتنظیمی.

۶- نظارت اعتبار محور.

۷- سایر جنبه‌های مربوط به حمایت از حقوق مالکیت معنوی.

همان‌طور که ملاحظه گردید، تعریف و مصادیق برشمرده شده توسط هر دو قانون، بسیار مشابه یکدیگر است. شاید این سؤال ایجاد شود که اساس این تعریف‌ها از چه منبعی نشأت گرفته است؟ در پاسخ می‌توان بیان داشت که جمهوری خلق چین در دهه ۱۹۸۰ میلادی، به عضویت واپو درآمد و مقررات داخلی از جمله قانون علایم تجاری (۱۹۸۲)، قانون ثبت اختراعات (۱۹۸۴) و قانون کی‌رایت (۱۹۹۰) را در حوزه حقوق مالکیت معنوی تصویب نمود. به‌علاوه در همین خصوص (مالکیت معنوی)، در قانون مدنی جمهوری خلق چین، یک باب مجزا تأسیس گردیده است. سپس، در سال ۲۰۰۱، جمهوری خلق چین به عضویت سازمان تجارت جهانی درآمد و تحت تأثیر تریپس (TRIPS)، قرار گرفت؛ اما به‌طور کلی، یک قانون واحد یا قانون موضوعه در خصوص حمایت از حقوق مالکیت معنوی در جمهوری خلق چین وجود ندارد و تمامی مقررات موجود، در قوانین مختلف با موضوعات مربوطه پخش شده‌اند یا مقررات منطقه‌ای هستند. از دید بسیاری از حقوق‌دانان عرصه مطالعات جمهوری خلق چین، ضعفی بسیار بزرگ و مورد انتقادی در این خصوص در حقوق جمهوری خلق چین وجود دارد. صاحب‌نظران، علل مختلفی را برای این امر بیان کرده‌اند. به‌طور مثال، مفسران اغلب ریشه مسائل مربوط به حمایت از حقوق مالکیت معنوی در جمهوری خلق چین را در عواملی مانند فرهنگ کنفوسیوس، ایدئولوژی مارکسیستی، سانسور و فقدان حاکمیت قانون می‌دانند با این حال، با وجود معاهدات بین‌المللی فوق‌الذکر که جمهوری خلق چین هم عضو از آنان است و لزوم رقابت در عرصه بین‌المللی و ایجاد محیطی مناسب برای کسب‌وکارهای خارجی، به‌ویژه کسب‌وکارهای مربوط به تکنولوژی، مناطق مختلف جمهوری خلق چین از جمله منطقه آزاد تجاری شانگهای و منطقه ویژه اقتصادی شنژن، اقدام به تصویب مقررات مربوط به حمایت از مالکیت معنوی کرده‌اند [7].

اصول حاکم بر وظایف دولت‌های شهری شانگهای و شنژن در ماده سوم مقررات دولت شهری شانگهای، اصول و کارکردهای این نهاد به نحو روشنی تبیین گردیده است. دولت شهری شانگهای باید تحت اصل «حمایت دقیق، سریع، گسترده و مشترک»، به یکپارچه‌سازی موارد زیر عمل کند [11]:

۱- حفاظت اداری که در وظایف نهادهای اجرایی و غیر قضایی، حمایت از حقوق مالکیت معنوی را مد نظر دارد.

۲- حفاظت قضایی که تکالیف نهادهای قضایی یعنی دادستانی‌های خلق و دادگاه‌های خلق را تنظیم می‌کند.

۳- حاکمیت اجتماعی.

۴- تعمیق اصلاح نظام و سازوکار حمایت از مالکیت معنوی.

۵- الگویی بین‌المللی را ایجاد کند که حفاظت از حقوق مالکیت معنوی را در بر داشته باشد و یک سیستم کامل، سالم و محیطی برتر را ایجاد کند.

در مقررات تاسیس منطقه آزاد تجاری آزمایشی شانگهای، از اصلی‌ترین سیاست‌های دولت شانگهای که تأکید زیادی بر آن شده است، نوآوری و تشویق اشخاص حقوقی و حقیقی به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و خلاقانه است. در راستای این سیاست کلی، قسمت اخیر ماده ۸ مقررات حمایت از مالکیت معنوی، سازمان‌های اجتماعی را به همکاری بین‌المللی در زمینه مالکیت معنوی تشویق می‌کند. همچنین تشویق سازمان‌ها و افرادی که سهم قابل توجهی در حمایت از مالکیت معنوی داشته‌اند، مورد تأکید قرار گرفته است. علاوه بر موارد مذکور، دولت شهری شانگهای موظف است عمومیت حقوقی حمایت از مالکیت معنوی را تقویت کند و محیطی امن و مناسب را برای نوآوری و خلاقیت ایجاد نماید [14].

در مقررات منطقه ویژه اقتصادی شنژن، دولت خلق شهری شنژن و همچنین دولت‌های خلق منطقه نیز به بیان اهداف دولت شهری شنژن در حوزه مقررات مالکیت معنوی می‌پردازند. وارد نمودن حمایت از حقوق مالکیت معنوی در برنامه‌های «اقتصاد ملی»، «پیشرفت اجتماعی»، «ارتقای تحصیلات»، «آموزش»، «تبلیغات»، «اجرای مقررات اجرایی و تأمین مالی در رابطه با حقوق مالکیت معنوی» و ارتقای سازوکار اجرایی برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی، از جمله وظایفی است که در این مقررات برشمرده می‌شود. در ادامه، هدفی برای اجرای این امور برای آن دولت شهری مقرر شده است؛ بدین شرح که این امور باید به نحوی انجام پذیرد که محیطی مبتنی بر نوآوری، یکپارچگی و قانونمداری، برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی ایجاد شود. آنچه که از قرائت ماده ۳ مقررات دولت شهری شانگهای و ماده ۳ مقررات دولت شهری شنژن دستگیر خواننده می‌شود، تلاش هر دو منطقه برای دستیابی به محیطی قانونمدار و مبتنی بر نوآوری است. مسئله دیگر، توجه دولت شهری شنژن بر مقوله تأمین مالی است. نکته‌ای که دولت شهری شانگهای در شرح وظایف خود به آن پرداخته است [12].

۲-۱-۲- وظایف دولت‌های شهری شانگهای و شنژن در عرصه بین‌المللی

یکی از وظایفی که هر دو دولت شهری شانگهای و شنژن بر آن تأکید داشته‌اند، حمایت از حقوق مالکیت معنوی در سطح بین‌المللی و گسترش روابط با سایر مناطق و نهادهای برجسته، خصوصاً سازمان جهانی مالکیت معنوی در این زمینه بوده است. در این راستا، ماده ۸ مجموعه قوانین شانگهای، به وظیفه دولت شهری در سطح بین‌المللی می‌پردازد و گسترش مجاری و مبادی همکاری و مبادله بین‌المللی و تقویت همکاری با سازمان جهانی مالکیت معنوی را بر عهده دولت شهری شانگهای گذاشته و در نهایت، ایجاد نظامی در تراز بین‌المللی برای حمایت از مالکیت معنوی را به فهرست وظایف دولت شهری در این خصوص افزوده است. همچنین از این مجموعه قوانین، دولت شهری شانگهای، نه تنها مکلف شده است که سازوکار کمک به حمایت از مالکیت معنوی در خارج از کشور را ارتقاء دهد؛ بلکه می‌بایست کمک‌های دولتی به تمامی شرکت‌های فعال در خارج از کشور را نیز بهبود بخشد [9].

مراجع حمایت از حقوق مالکیت فکری برون مرزی که توسط اداره مالکیت معنوی، تجارت و نظارت بر بازار تشکیل گردیده‌اند، موظفند که به ارائه اطلاعات، تصویب قوانین و هر نوع کمک دیگر، به سایر شرکت‌ها و نهادهایی که در خارج از مرزها درگیر اختلافات حوزه مالکیت فکری هستند، بپردازند.

دولت شهری شنژن نیز مقررات زیادی برای ارائه خدمات و تسهیلات به خارج از کشور دارد. بر اساس ماده ۴۵ از این مجموعه قوانین، دولت شهری، باید حمایت از حقوق مالکیت معنوی در خارج از کشور را از طریق ایجاد بستر خدماتی حمایت از حقوق مالکیت معنوی در خارج از کشور تقویت کند و با ارائه خدماتی همچون [16]:

۱- حل و فصل اختلافات خارجی مالکیت معنوی.

۲- ارتقای مکانیسم پیشگیری و هشدار برای اختلافات خارجی در این حوزه.

۳- پیگیری تغییرات در قوانین خارجی حوزه مالکیت معنوی.

- ۴- صدور به موقع هشدار خطر به منظور بهره‌گیری از کارشناسان.
 - ۵- پشتیبانی حقوقی و اطلاعاتی برای شرکت‌ها سایر سازمان‌ها در حل و فصل اختلافات خارجی این حوزه.
 - ۶- تقسیم وظایف در واحد های دولت‌های شهری شانگهای و شنژن
- واحد یا اداره مالکیت معنوی، بخشی در هر دو دولت شهری شانگهای و شنژن است که به امور مربوط به حمایت از مالکیت معنوی می‌پردازد. این نهاد، وظایف زیادی بر عهده دارد و اختیارات گسترده‌ای به آن تفویض شده است. در ماده ۴ مقررات دولت شهری شانگهای، وظایفی برای اداره مالکیت فکری دولت شهری خلق شانگهای به شرح ذیل بیان گردیده است [15]:
- ۱- رهبری را در زمینه حمایت از حقوق مالکیت معنوی تقویت کند.
 - ۲- نظام حمایتی را بهبود بخشد.
 - ۳- جلسات مشترکی را در مورد حمایت از حقوق مالکیت معنوی تشکیل دهد.
 - ۴- حمایت از حقوق مالکیت معنوی را در حوزه‌های اجرایی خود سازماندهی، هدایت و نظارت کند.
 - ۵- تحقیقاتی انجام دهد.
 - ۶- خط‌مشی‌ها و نقشه‌های راهبردی عمده را تدوین کند.
 - ۷- پیشرفت هماهنگ را در موضوعات عمده برای حفاظت از حقوق مالکیت معنوی دنبال کند.
 - ۸- فعالیت‌های مربوط به امور فوق، به‌طور خاص توسط اداره مالکیت فکری صورت گیرد.
 - ۹- کار در زمینه حمایت از حقوق مالکیت معنوی باید در برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی ملی گنجانده شود و به‌عنوان مؤلفه‌ای برای ارزیابی عملکرد دولت عمل کند.
- بند هشتم این ماده، به اداره مالکیت فکری اشاره کرده و وظایف آن را برشمرده است. از سیاق انشای این ماده چنین برمی‌آید که قانون‌گذار قصد ایجاد انحصار در انجام امور مذکور، توسط واحد یا اداره مالکیت معنوی را در نظر داشته است؛ چراکه از لفظ به‌طور خاص و آن هم در مقام برشماری وظایف، استفاده نموده است [3].
- در مقررات دولت شهری شنژن نیز به واحدی مشابه اشاره شده است و وظایف عمده‌ای بر عهده آن قرار گرفته است. این نهاد، با نام «اداره صالح حقوق مالکیت معنوی زیر نظر دولت شهری» معرفی شده است که مسئول هماهنگی و سازماندهی حمایت از حقوق مالکیت معنوی بوده و وظایف حفاظتی خود را مطابق قانون انجام خواهد داد.
- در ساختار اداری دولت شهری شنژن، ادارات توسعه و اصلاحات، صنعت و فناوری اطلاعات، نوآوری علمی و فناوری، دارایی، فرهنگ، رادیو تلویزیون و ورزش، امنیت عمومی، واحد قضایی، گمرک و سایر مراجع اداری که وظایف آنها شامل حمایت از حقوق مالکیت معنوی مطابق قانون است، موظفند وظایف خود را در قبال حمایت از مالکیت معنوی مطابق قوانین قابل اجرا و مفاد این مقررات ایفا نمایند. تفاوتی که میان دو قانون دیده می‌شود، آن است که در تقسیم وظایف دولت شهری شنژن، اساساً نه تنها انحصاری به اداره خاص اعطا نشده است؛ بلکه وظایف سایر واحدهای دولت شهری در حوزه حمایت از حقوق مالکیت معنوی، به رسمیت شناخته شده و بر اجرای آن به نحو احسن تأکید گردیده است. به نظر می‌رسد که اداره مالکیت معنوی، صرفاً با وظیفه هماهنگی و ارائه گزارش مواجه است [11].

۲-۱-۳- حل و فصل اختلافات از روش های غیر قضایی

علاوه بر نقض‌های مالکیت معنوی که در حوزه تخلفات و جرایم بررسی می‌گردد، اختلافات متعددی نیز در این زمینه میان فعالین این حوزه ایجاد شده است. مقررات دولت شهری شانگهای و شنژن، مقررات و مفادی را برای حل این اختلافات از طرق غیر قضایی از جمله سازش و داوری بیان کرده‌اند. مطابق صدر ماده ۷، مجموعه مقررات دولت شهری شانگهای باید موارد زیر را بهبود بخشد [16]:

- ۱- ساز و کار مشاوره.
- ۲- به اشتراک‌گذاری اطلاعات مربوط به حمایت از مالکیت معنوی.

۳- ایجاد سازوکار سریع در این خصوص.

ماده ۲۵ این مجموعه قوانین، در خصوص میانجیگری در هنگام وقوع اختلاف در زمینه ثبت اختراع و گونه‌های جدید گیاهی است. این ماده اظهار می‌دارد که ادارات مالکیت معنوی، کشاورزی، مناطق روستایی و جنگلداری، در صورت اراده طرفین اختلافات مربوط به ثبت اختراع یا گونه‌های جدید گیاهی، میانجیگری را آغاز کنند. اگر میانجیگری منجر به حصول توافق گردد، موافقت‌نامه میانجی‌گری تنظیم می‌شود و اگر طرفین بر میانجیگری توافق نکنند یا میانجیگری، منجر به حصول سازش نگردد، ادامه رسیدگی به پرونده، مطابق قانون خواهد بود [12].

پرونده‌های مربوط به تخلفات ثبت اختراعات، در این دولت شهری و از طریق سامانه یکپارچه آنلاین ثبت می‌شوند. اداره مالکیت معنوی، مدارک و مستندات طرفین را اخذ می‌کند و به ایشان رسید کتبی ارائه می‌دهد. اگر مستندات ابرازی، دارای شرایط قانونی باشند، پرونده بلافاصله ثبت و پذیرفته می‌شود و اگر مدارک ابرازی، بر اساس الزامات موجود در قانون نباشد، توضیح ارائه می‌شود. در این صورت، اخطاری کتبی برای رفع نقص ظرف مهلت معین داده می‌شود [4].

تدبیر دیگری که در مقررات دولت شهری شانگهای برای رواج و استحکام نتیجه محاکم سازشی اندیشیده شده است، حمایت قضایی از توافقات حاصل از میانجیگری است. ماده ۳۲ این مجموعه قوانین، دولت شهری شانگهای، سازوکاری را تأسیس می‌نماید که توافقات میانجیگری در حوزه مالکیت فکری، تأیید قضایی شوند. اگر طرفین، دادخواستی به دادگاه مردمی تسلیم نمایند، دادگاه‌های مردمی، طبق قانون به آن توافقات رسیدگی می‌کنند و در خصوص تأیید یا رد آنها تصمیم می‌گیرند.

در مقررات شنژن نیز به طرز قابل توجهی، به حل اختلاف از طریق سازش و داوری پرداخته شده است [5]. ماده ۶ مجموعه قوانین شنژن، به مسئله حل اختلاف از طرق غیر قضایی می‌پردازد. بر اساس این ماده، یک مکانیسم متنوع برای حل و فصل اختلافات حوزه مالکیت معنوی برای برقراری ارتباط میان اجرای قوانین اجرایی، دادرسی قضایی، داوری، میانجیگری و سایر امور مرتبط به حقوق مالکیت معنوی، باید ایجاد گردد و ارتقاء داده شود [6].

طبق ماده ۱۸ این مجموعه قوانین، مقررات حمایت از حقوق مالکیت معنوی شنژن، به استثنای مظنونین ارتکاب جرایم حوزه مالکیت معنوی، اداره ذی‌صلاح دولت شهری یا باقی بخش‌های اداری، می‌توانند قبل یا پس از تشکیل پرونده خود و یا با واگذاری امر به سازمان‌های ذی‌ربط، موجبات میانجیگری را فراهم کنند. اگر صاحب حق مالکیت معنوی، ادعای غرامتی کند که کمتر از ۵ برابر میزان زیان وارده باشد، ممکن است مورد حمایت واقع گردد.

اگر میانجیگری یک پرونده، پیش از ثبت آن به نتیجه برسد، آن پرونده می‌تواند ثبت نگردد و اگر میانجیگری در یک پرونده، پس از ثبت آن صورت گیرد، مجازات ممکن است تخفیف داده شود و حتی اگر زیانی به حقوق قانونی و منافع شخص ثالث یا جامعه وارد نشده باشد، مجازات می‌تواند بخشیده شود.

نهادهای داوری و سازمان‌های میانجیگری خلق تجاری و صنعتی می‌بایست جهت داوری و میانجیگری در اختلافات حوزه مالکیت معنوی حمایت شوند یا به نحوی عادلانه و کارآمد، به این اختلافات رسیدگی کنند [10].

انجمن‌های صنعتی و آژانس‌های خدمات حوزه مالکیت معنوی، باید تشویق شوند که سازوکارهای حل و فصل اختلافات مالکیت معنوی را ایجاد کنند تا خدمات حل و فصل اختلافات را به شکلی راحت و کارآمد در اختیار اشخاص ذی‌نفع قرار دهند. اداره صالح دولت شهری و واحد قضایی، حمایت و راهنمایی‌های لازم برای ایجاد مکانیسم حل و فصل اختلافات را به انجمن‌های صنعتی و آژانس‌های خدمات مالکیت فکری ارائه خواهند داد.

در دولت شهری شنژن نیز نظامی مشابه نظام کارشناسان که در مقررات شانگهای مورد اشاره قرار گرفت، موجود است. طبق ماده ۲۰ از این مجموعه قوانین، دولت شهری، باید نظامی از بازرسان فنی را با هدف ارائه پشتیبانی تخصصی ایجاد کند تا در فعالیت‌های اجرایی مربوط به حقوق مالکیت معنوی، وظایف ذیل را اجرا کند [14]:

۱- ارائه نظرات در مورد حوزه تبعات و روش‌های بازرسی فنی امور.

۲- مشارکت در بازرسی‌ها و جمع‌آوری شواهد و ارائه نظریه در خصوص تحقیقات، رویه‌ها و ملاحظات.

۳- ارائه تحقیقات در خصوص فناوری تحقیقات.

۴- خدمات و تسهیلات دولت‌های شهری

از جمله اهداف مقررات شانگهای و شنژن، ارائه خدمات نوآورانه و تسهیلات به فعالان حوزه‌های مالکیت معنوی بوده است. این خدمات، در زمینه‌های مشاوره رایگان، آموزش، خدمات حقوقی و موارد متعدد دیگر است. دولت شهری شانگهای به‌طور کلی، وظایفی را برای اداراتی که در حوزه مالکیت معنوی ایفای نقش می‌کنند، معین کرده است. به‌صورت کلی، به ارائه راهنمایی و خدمات برای فعالیت‌هایی مانند کسب، انتقال و حمایت از حقوق و منافع بازار می‌پردازد. ماده ۱۲ این خدمات را به دو بخش قسمت می‌شود [16]:

۱- بخش اول، وظیفه ایجاد زمینه ارتقای علمی حوزه مالکیت معنوی را بر عهده ادارات مربوطه می‌گذارد.
 ۲- بخش دوم، به وضعیت کسب‌وکارهای دولتی یا بنگاه‌های اقتصادی می‌پردازد که از بودجه و سرمایه دولتی استفاده می‌کنند. در بخش اول این ماده بیان می‌شود که ادارات مربوط به مالکیت معنوی، باید با همکاری یکدیگر، مؤسسات آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی علمی و شرکت‌هایی را جهت ایجاد و ارتقای نظام مدیریت مالکیت فکری و اعمال نرم‌های اداری، تأسیس و رهبری کنند.

بخش دوم، که به کسب‌وکارها و بنگاه‌های می‌پردازد که از دارایی‌های دولتی استفاده می‌کنند، بیان می‌دارد که حمایت از این نوع کسب‌وکارها، مستلزم همکاری ادارات مربوطه با نهادهای نظارتی است و بیان می‌کند که:
 اداراتی که وظایف نظارتی به آنها محول شده است، می‌بایست با همکاری ادارات مالکیت معنوی مربوطه، در راستای حفاظت از حقوق مالکیت معنوی کسب‌وکارهای دولتی و بهبود مدیریت مالکیت معنوی در این کسب‌وکارها همکاری نمایند.
 همچنین در مقررات دولت شهری شنژن، به خدماتی که در حوزه مالکیت معنوی ارائه می‌شود، پرداخته شده است.
 ماده ۳۹ از این مجموعه قوانین، اظهار می‌دارد که اداره صالح، با همکاری سایر مراجع مربوط، برنامه‌های توسعه صنایع خدماتی حوزه حقوق مالکیت معنوی را تدوین کند و از صنایع خدماتی حوزه حقوق مالکیت معنوی، از جمله موارد زیر، تشویق و حمایت به‌عمل آورد [17]:

۱- مشاوره.

۲- آموزش.

۳- نمایندگی.

۴- سنجش.

۵- تقویم قیمت عملیات.

۶- به‌کارگیری ابر داده.

اداره ذی‌صلاح دولت شهری، باید اجرای آموزش‌های تخصصی مربوط به حقوق مالکیت فکری را برای ایجاد رفاه عمومی و به‌منظور پرورش استعدادها موجود در این حوزه سازماندهی نماید. این آموزش‌ها می‌تواند توسط مؤسسات آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی، انجمن‌های صنعتی مربوط و آژانس‌های خدماتی این حوزه صورت گیرد. همچنین اداره صالح دولت شهری و سایر مراجع باید حمایت از مالکیت معنوی را عمومی‌سازی و آموزش قوانین و مقررات مالکیت معنوی را تقویت کنند. آنها باید با گسترش دانش این حوزه در میان مردم، آگاهی کل جامعه را در این خصوص افزایش دهند [8].

اداره صالح دولت شهری، به همراهی الف) واحد قضایی، ب) مشاوره حقوقی، ج) نمایندگی، د) معاضدت قضایی، ه) دفتر اسناد رسمی، و) تقویم قیمت قضایی، می‌باید آموزش تخصصی حقوقی و سایر خدمات عمومی را در حوزه حمایت از مالکیت معنوی ارائه دهند. خدمات عمومی حقوقی، از طریق خرید خدمات می‌تواند ارائه شود. اداره صالح دولت شهری، به همراه سایر مراجع ذی‌ربط، باید هم مدیریت مالکیت معنوی و هم راهنمایی در این زمینه را برای

۱- مؤسسات آموزش عالی.

۲- مؤسسات تحقیقاتی.

۳- انجمن‌های صنعتی.

۴- موسسات خدمات مالکیت معنوی.

۵- موسسات فناوری پیشرفته.

گسترش دهد و این مؤسسات را به سمت ایجاد سازوکاری داخلی برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی هدایت کند. اداره صالح دولت شهری، به همراه سایر مراجع مربوطه، باید دستورالعمل‌هایی را در مورد حمایت از حقوق مالکیت معنوی برای شرکت‌ها، قراردادهای نمونه، آیین‌های دادرسی حفاظت از حقوق مالکیت معنوی و سایر دستورالعمل‌های عملیاتی تدوین و منتشر کند و بنگاه‌ها اقتصادی را به توسعه مکانیسم پیشگیری از خطر تشویق نماید.

۳- یافته‌های پژوهش

۳-۱- وظایف دولت‌های شهری در خصوص حق ثبت اختراعات در مناطق ویژه اقتصادی شانگهای و شنژن

حق ثبت اختراع یا سند ثبت اختراع، نوعی مالکیت معنوی است که به مالک حق ثبت اختراع، این حق قانونی را می‌دهد که در ازای اعلام عمومی محرمانگی ثبت اختراع، دیگران را از ساخت، استفاده یا فروش اختراع برای مدت محدودی محروم کند. بر اساس توافقنامه TRIPS سازمان تجارت جهانی (WTO)، حق ثبت اختراع باید در کشورهای عضو WTO برای هر اختراع، در همه زمینه‌های فناوری، در دسترس باشد؛ مشروط بر اینکه این اختراعات جدید، مبتکرانه و دارای قابلیت کاربرد صنعتی باشند. با این وجود، در مورد موضوع قابل ثبت از کشوری به کشور دیگر، همچنین در میان کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی، تغییراتی وجود دارد. TRIPS، همچنین مقرر می‌دارد که مدت حفاظت موجود باید حداقل بیست سال باشد [5].

ثبت اختراع در سرزمین اصلی چین مدرن، با انتشار قانون ثبت اختراع جمهوری خلق چین، در سال ۱۹۸۴ آغاز شد. در سال ۱۹۸۵، چین به کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی ملحق شد و پس از آن، در سال ۱۹۹۴، به معاهده همکاری ثبت اختراع پیوست. همان‌طور که در مباحث قبلی به آن اشاره شد، زمانی که چین در سال ۲۰۰۱ به سازمان تجارت جهانی (WTO) پیوست، به عضویت توافقنامه تریپس نیز درآمد [2].

چین برای پیروی از تعهدات بین‌المللی خود و همچنین برای تسهیل توسعه خود به‌عنوان یک کشور نوآور، از آن زمان تاکنون، قانون ثبت اختراع خود را چهار بار اصلاح کرده است. ابتدا در سال ۱۹۹۲، سپس، در سال ۲۰۰۰، بار سوم در سال ۲۰۰۹ و آخرین بار در سال ۲۰۲۰. این قانون، ۸۲ ماده دارد. گواهی‌های حق ثبت اختراعات در چین توسط اداره ملی مالکیت معنوی چین CNIPA اعطا می‌شود که در ۲۸ اوت ۲۰۱۸ به دفتر مالکیت معنوی دولتی SIPO تغییر نام داد. در چین، سه نوع حق اختراع وجود دارد: حق ثبت اختراع، حق ثبت اختراعات مدل‌های کاربردی و حق ثبت اختراعات طراحی که هر سه مورد در ماده قانون ثبت اختراع چین تعریف شده‌اند [7].

در خصوص کلیات ثبت و حمایت از پتنت‌ها در قانون ثبت اختراع چین بحث شده است؛ اما از آنجایی دولت شهری‌های شانگهای و شنژن، هر دو به دنبال استانداردهای جهانی و ارائه تسهیلات جهت جذب سرمایه هستند، لذا در مقررات این دو دولت شهری، بر مسئله حمایت از پتنت‌ها و تسهیلات اعطایی تمرکز بیشتری شده است.

ماده ۱۳ مقررات دولت شهری شانگهای، بر وظیفه دولت شهری در تسریع ثبت اختراعات اشاره می‌کند و امتیاز ویژه‌ای در این خصوص به صنایع مهم ملی می‌دهد. بر اساس این ماده، اداره مالکیت معنوی دولت شهری، مکانیسم بررسی سریع درخواست‌های ثبت اختراعات را اشاعه می‌دهد و بر اساس مقررات مربوطه، مسیرهای سریع‌تری را برای ثبت و تأیید اختراعات و ایده‌های مربوط به صنایع کلیدی ملی و صنایع استراتژیک نوظهور فراهم می‌کند [13].

در ماده ۲۲ مجموعه مقررات دولت شهری شانگهای، قیدی بر گواهی‌های ثبت اختراع مورد حمایت زده شده است. اداره مالکیت معنوی و نظارت بر بازار، می‌بایست به‌طور فعال، متقاضیان و نمایندگان را برای ثبت علامت تجاری و ثبت اختراعات مطابق قانون راهنمایی کند. همچنین باید علامت‌های تجاری مخرب و درخواست‌های ثبت اختراع ناهنجاری را که برای استفاده قانونی نیستند، بررسی و مجازات کند. ایرادی که به نص این ماده می‌توان گرفت، آن است که برای لفظ ناهنجار،

معیاری ارائه نشده است. این امر، جای تفسیرهای متعدد و اعمال سلیقه را باز می‌گذارد و این امر، فعال حوزه مالکیت فکری را که قصد حضور در بازارهای شانگهای را دارد، با مشکل مواجه می‌کند [12].

۳-۲- حمایت و حفاظت نهادهای اداری از حقوق مالکیت معنوی

در مقررات شانگهای و سنژن، مجموعاً دو نهاد برای حمایت و رسیدگی به نقض‌های مالکیت معنوی وجود دارد: نهادهای اداری یا اجرایی و نهادهای قضایی. در مواردی که نقض مالکیت معنوی جدی باشد یا وضعیت تعدد یا تکرار نقض رخ دهد، مراجع قضایی به مسئله ورود می‌کنند و در سایر موارد، رسیدگی به مسائل توسط نهادهای اداری اجرایی انجام می‌شود. از آنجایی که در این نوشتار بر نقش دولت‌های شهری شانگهای و سنژن، تاکید شده است، لذا پرداختن به نهاد های قضایی از حوصله این نوشتار خارج است.

۳-۳- حمایت نهادهای اداری یا اجرایی

حمایت‌های نهادهای اداری از حقوق مالکیت معنوی، هم به صورت برخورد با نقض مالکیت معنوی و هم به صورت کمک به تسریع در کشف نقض مالکیت معنوی صورت می‌گیرد. در خصوص برخورد با نقض با مالکیت معنوی، اولین مقوله‌ای که می‌بایست مد نظر قرار گیرد، مسئله صلاحیت است. همان‌طور که در مباحث پیشین اشاره شد، مجوز رسیدگی و بررسی تخلفات حوزه مالکیت معنوی در ماده ۶ مقررات شانگهای بیان گردیده است.

ماده ۲۷، به بیان حق اقامه دعوی و طرح شکایت و وظیفه رسیدگی و ابلاغ نتیجه پرداخته است. این ماده بیان می‌دارد که هر اداره یا فرد این حق را دارد که در مورد نقض حقوق مالکیت معنوی نزد ادارات مالکیت فکری مربوطه شکایت کند یا به ادارات مالکیت فکری مربوطه گزارش دهد.

هر یک از ادارات ذی‌ربط نیز موظف است سازوکارهای طرح شکایت و گزارش را ارتقاء دهد و مجاری و روش‌های خدمت‌رسانی را به نحو شایسته به اطلاع مردم برساند و نیز شکایت‌ها و گزارشات ارائه شده را طبق قانون و در مهلت معین حل و فصل نماید. ادارات ذی‌ربط باید بدون فوت وقت، نتیجه رسیدگی را به شاکی یا گزارشگر اعلام نمایند و از سوی دیگر، موظف هستند که طبق قانون، محتویات گزارش و هویت گزارشگر را محرمانه نگه دارند. در قسمت اخیر این ماده، قید محرمانگی در خصوص گزارش‌دهنده ذکر و تصریح شده است که ادارات مربوط به مالکیت معنوی باید فوراً نتایج را به شاکی و گزارشگر اطلاع دهند؛ اما طبق قانون، محتویات گزارشات و گزارشگران را محرمانه نگاه دارند [17].

ادارات مالکیت فکری مربوطه، سرنخ‌هایی را که در جریان تحقیقات خود در خصوص نقض مالکیت معنوی به دست می‌آورند و خارج از حوزه اجرایی آنها است، به مراجع یا ادارات ذی‌صلاح تحویل خواهند داد. در صورتی که ادارات مالکیت معنوی ذی‌ربط، هرگونه نقض مالکیت معنوی را کشف نمایند که احتمال جرم بودن آن می‌رود و به دست آوردن مستندات جهت تشخیص وصف کیفری موضوع و تشکیل پرونده کیفری، به انجام تحقیقات نیاز دارد؛ پرونده را به اداره امنیت عمومی تحویل می‌دهند. در صورتی که اداره تصمیم بگیرد که چنین پرونده‌هایی را ثبت نکند، آنها را مسترد می‌نماید. در انتهای ماده نیز تکلیفی برای اداره امنیت عمومی بدین شرح مشخص شده است که اداره امنیت عمومی که پرونده‌ها را تحویل می‌گیرد، باید به موقع تحقیق کند و نتیجه را به اداره‌ای که پرونده را تحویل داده است، اعلام نماید.

اما در ارتباط با کارکرد دیگر نهادهای اداری، یعنی تسریع و تسهیل کشف حقیقت، دولت شهری شانگهای مکانیسمی با عنوان کارشناسان فنی برای مالکیت معنوی را ایجاد نموده است و هر یک از ادارات مالکیت معنوی ذی‌ربط، کارشناسانی را از حوزه فعالیت خود به عنوان کارشناس فنی، برای کمک به رسیدگی به پرونده‌های مالکیت معنوی با اهمیت فنی بالا، از جمله ثبت اختراع، اسرار فناوری و نرم‌افزارهای رایانه‌ای، انتخاب و منصوب می‌کنند. شرایط و نحوه انتخاب و انتصاب کارشناسان، باید توسط اداره مربوطه تعیین و به عموم مردم اطلاع داده شود.

اقدامات و وظایف نهادهای اجرایی در برخورد با نقض مالکیت فکری در حوزه دولت شهری شنژن، به نحو بسیار مفصل‌تری شرح و بسط داده شده است. بر اساس ماده ۱۵ این مجموعه قوانین، نهادهای امنیت عمومی باید با تشدید تلاش‌های خود به منظور مبارزه با انواع جرایم مالکیت معنوی و همچنین همکاری با ادارات صالح دولت شهری و سایر مراجع، وظایف قانونی خود را اجرا کنند. پس در ابتدا مشخص می‌گردد که نهادهای امنیت عمومی، وظیفه اصلی مبارزه با نقض مالکیت معنوی را بر عهده دارند. مراجع امنیتی باید در یک مهلت مقرر، در خصوص وصف کیفی پرونده ارجاع شده به آنان در زمینه نقض مالکیت معنوی، تصمیم‌گیری کنند و نتیجه را کتباً به اداره اطلاع‌دهنده اعلام نمایند.

۴- نتیجه‌گیری

تحول جدی در زمینه حمایت از حقوق مالکیت معنوی، با توجه به سابقه غیر درخشان چین در این حوزه، از طریق روش‌های شفاف برخورد و برقراری قوانینی در تراز بین‌المللی رخ داده است. در این خصوص، به نظر می‌رسد قانون‌گذار عزمی جدی بر مرتفع نمودن کاستی‌های قبلی، داشته است. خصوصاً آنکه امروزه شهر شنژن، یکی از پایگاه‌های اصلی برای صنایع‌های رایانه‌ای است که ارتباط ناگسستنی با حقوق مالکیت معنوی دارند. وجود قوانین مشخص در این حوزه، در هر دو منطقه مورد مطالعه، نشان از پیش‌افتادگی این دو شهر، حتی نسبت به حکومت مرکزی را دارد. چراکه قوانین مرتبط به حمایت از مالکیت معنوی در قوانین مختلف چین، همچون قانون حق تألیف و یا قانون مجازات چین پراکنده است؛ اما هر دو منطقه شانگهای و شنژن، به‌طور جداگانه و مدون، قانون حمایت از مالکیت معنوی خود را تأسیس نموده‌اند. همچنین به نظر می‌رسد که دیدگاه دولت چین، به صناعی که به حمایت کامل از حقوق معنوی نیازمند هستند، دیدگاه جذب سرمایه است؛ چراکه در قانون سرمایه‌گذاری چین، چند ماده صرفاً به سرمایه‌گذاری در حوزه، مالکیت معنوی پرداخته است. در انتها و پس از بررسی هر دو قانون، نکات و نتایجی به نظر می‌آید که به‌خاطر اهمیتشان، در ادامه ذکر گردیده است. اول آنکه تعریف هر دو قانون از حقوق مالکیت معنوی و موارد شمول آن یکسان است. علی‌رغم آنکه قوانین موضوعه جمهوری خلق چین صرفاً در خصوص سه موضوع زیر است:

۱-علائم تجاری.

۲-ثابت اختراعات.

۳-و کپی‌رایت.

موارد دیگری همچون «گونه‌های جدید گیاهی» و «طراحی مدارها» را نیز در بر گرفته است که نشان از به‌روز بودن این مجموعه قوانین و تلاش دولت شهری‌های شانگهای و شنژن بر ایجاد یک الگوی جهانی هستند.

دومین نکته‌ی مهمی که به نظر می‌رسد، آن است که مقررات حمایت از مالکیت معنوی در شانگهای، بیشتر مربوط به برنامه‌ریزی آینده، ذکر اهداف و وظایف نهادها است که برای دستیابی به این اهداف وضع شده‌اند. استفاده از لفظ نوآوری و توجه به سازش در دعوی این حوزه نیز از نکات برجسته این مجموعه مقررات است. سازش در مجموعه مقررات شانگهای، تا حدی پیش می‌رود که نهادی شبیه به نهاد «گزارش اصلاحی» هستند که در مواد ۱۸۴ و ۱۷۴ قانون مدنی ایران ذکر شده است. در مجموعه مقررات شنژن نیز مواد زیادی وجود دارد که به فعالیت‌های سازشی اختصاص داده شده است؛ ولی این موارد در قانون شانگهای پررنگ‌تر است.

سومین نکته‌ای که به نظر می‌رسد اشاره به آن حائز اهمیت لازم باشد، این است که مقررات شانگهای، بیشتر شبیه به یک اعلامیه برای خط‌مشی است و در کلام دیگر باید گفت که بیش از آنکه مجموعه‌ای از مقررات باشد، مجموعه‌ای از سیاست‌گذاری و ریل‌گذاری برای سیاست‌های لازم در این منطقه ویژه است.

این برداشت، از آنجایی صورت می‌گیرد که از یک طرف الفاظ به‌کار رفته در این قانون، کلیات را بیان می‌کند و از سوی دیگر، مجازات‌های این مجموعه، قوانین نامشخصی است. همچنین، نحوه رسیدگی به دعاوی و تخلفات به‌صورت کلی بیان شده و بدون اشاره لازم به جزئیات و در تمامی موارد، جزئیات مطالب را بر عهده سازمان یا واحد مربوطه نهاده است. این مسئله، از

سویی می‌تواند در راستای نوآوری باشد که مورد تأکید دولت شهری شانگهای است؛ چراکه در صورت ذکر جزءبه‌جزء قوانین و مقررات و دشواری فرایند تغییر مقررات که در فصل‌های پیشین توضیح داده شد، و از سوی دیگر، ظرفیت اعمال سلیقه، نفوذ یا فساد سازمانی را افزایش می‌دهد.

در مجموع، با توجه به گفته‌های فوق، به نظر می‌رسد که مجموعه مقررات شنژن و نحوه برخورد دولت شهری شنژن با مسئله حقوق مالکیت معنوی، پخته‌تر از دولت شهری شانگهای است؛ چراکه به موارد متعدد و متنوعی اشاره شده است. این امر می‌تواند ریشه در تاریخچه معاصر این شهر داشته باشد. همان‌طور که در مباحث قبلی ذکر شد، امروزه شانگهای به‌عنوان قطبی برای فعالیت‌های مرتبط با محتوای رایانه‌ای و نظیر آن است. شرکت‌های بزرگ تولید محتوا و بازی‌سازی نظیر «تسننت»، مرکز امور مهم خود را در این شهر قرار داده‌اند و این مسئله، خود گواه اطمینان چنین شرکت‌هایی به مقررات این دولت شهری است.

منابع

۱. هژبر، رحیمی، مطالعه تطبیقی مقررات و قوانین مناطق آزاد تجاری شانگهای و شنژن، دانشگاه تربیت مدرس، بهار ۱۴۰۲
- 1.Memo to the Dept. of Magical Copyright Enforcement. China has a world-leading knack for churning out copies and counterfeits The New York Times. 2007.
- 2.Rechtschaffen D. How China's legal system enables intellectual property theft. The Diplomat. 2020;11. International Anti-Counterfeiting Coalition (2014) Counterfeiting Statistics 2020. Available from: <https://www.iacc.org/resources/about/statistics>.
- 3.Cheung WL, Prendergast G. Buyers' perceptions of pirated products in China. Marketing Intelligence & Planning. 2006;24(5):446-62.
- 4.Bian X, Wang K-Y, Smith A, Yannopoulou N. New insights into unethical counterfeit consumption. Journal of Business Research. 2016;69(10):4249-58.
- 5.Sagami M. China Goes on an Intellectual Property Offensive. Financial Times Available online at: <https://www.ft.com/content/c78b69e3-82bd-4f72-881c-12b2ca1ce926> (accessed September 27, 2020). 2020.
- 6.Shanghai: China's tech hub: BBC News; 2022. Available from: <https://www.bbc.com/news/business-48830498>.
- 7.Forbes. Shenzhen: The Silicon Valley of Hardware (Infographic) 2022. Available from: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2018/06/21/shenzhen-the-silicon-valley-of-hardware-infographic/?sh=3a7b4f1f2f32>.
- 8.Investopedia. China's Tech Hub: Shenzhen vs. Shanghai 2022. Available from: <https://www.investopedia.com/articles/investing/071115/chinas-tech-hub-shenzhen-vs-shanghai.asp>.
- 9.Chanel loses EU court battle over Huawei logo. BBC. 2022 21 April 2021. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)
- 10.Yu PK. The first decade of TRIPS in China. China and Global Trade Governance. 2013:148-65. Article 27.1. of the TRIPs Agreement.
- 11.Article 33 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS). Patent Law of the People's Republic of China
- 12.PCT Notification No. 81 Patent Cooperation Treaty (PCT) Accession by the People's Republic of China 1993 1993-10-01.
- 13.Eu-China Workshop on the revision of the Chinese Patent Law 2008 2008-09-24 Office EP. FAQ - China 2020. Available from: <https://www.epo.org/searching-for-patents/helpful-resources/asian/china/faq.html>.
- 14.Office EP. FAQ - China 2020. Available from: <https://www.epo.org/searching-for-patents/helpful-resources/asian/china/faq.html>.
- 15.Law of Legislation (2000) (China) Regulations of China (Shanghai) Pilot Free Trade Zone (2019) (China)
- 16.Regulations of Shanghai Municipality on Intellectual Property Rights Protection (2021) (China)
- 17.Regulations of Shenzhen Special Economic Zone on Protection of Intellectual Property Rights, (2019) (China)

Provisions for the Protection of Intellectual Property Rights in the Special Economic Zones of Shanghai and Shenzhen, focusing on the duties of municipal governments

Hojabr Rahimi¹, Seyed Hossein Tabatabayi^{2*}

1- Master's student, International Law, Department of International Law, Faculty of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

2-Department of International Law, Faculty of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Abstract

With the growth of computer industries and the emergence of large technology companies in China, especially in the two cities of Shanghai and Shenzhen, the increasing need for regulations to regulate this area led to the approval of intellectual property protection regulations in the special economic zones of Shanghai and Shenzhen. Considering that these regions are one of the main hubs of technology industries in China, it seems that the market of these regions has a lot of potential for economic activists, especially technology activists, hence studying these regulations is of great help to investors and Activists in this field. In this article, a part of the intellectual property protection regulations in these regions has been studied and analyzed with the library method, with the aim of introducing the duties of the city governments governing these two regions and comparing them to each other. This article shows that, despite the many similarities between the duties of city governments in the regulations of the two regions, there are significant differences, especially in the expression of the methods of providing services and support.

Keywords: Rights. Intellectual Property, China, Shanghai and Shenzhen Free Trade Zone
